

VEGYESEK.

Pest városa kétszáz év előtt. Hogy micsoda állapotban került ki Pest városa a török uralom alól, s hogy az azóta lefolyt egy évtized alatt miként kezdett ismét talpra állani? — mindezekről érdekes adatot nyújt az az összeírás, mely az Orsz. Levéltár többi 1696. évi adólajstromai közt őriztetik.

Volt benne 1696-ban: 192 polgári ház, ebből 10 ház a tanácsosoké, a mi azért fontos, mert ezek az adó alól föl voltak mentve. Városi köteléken kívül állóknak, t. i. nemeseknek vagy katonáknak összesen volt 36 házuk. *Az egész városban volt tehát 228 ház.* Ebből — a tanácsosok 10 (szintén jórészt nagyobb) házat leszámítva — az összeírás osztályozása szerint van: 4 nagyobb, 46 kicsiny és 168 egészen apró ház.

Házzal biró polgár (t. i. családfő) van: 192, háznélküli polgár: 22; napszámból élő, de mégis némi csekély lakásbért fizető: 65; lakásbért nemfizető napszámos: 27; s végül városi köteléken kívül álló nemes vagy katona: 36. *Összesen tehát volt a városban 342 családfő, mi tehát körülbelül 1800—2000 főnyi mindkétnembeli lakosságnak felelne meg.*

A város *kereskedelmét* képviseli 3 kereskedő, kik posztókat s egyéb árukat saját boltjukban árusítanak el. Van még 3 kalmár és 1 vasáros, a kiknek boltjuk nincs.

Iparosa, kézművese van összesen 93. Ebből 10 szabó; 7—7 szücs, varga és ács; 4—4 csizmadia, gombkötő, borbély, bodnár, kőműves, lakatos és asztalos; 3—3 mészáros, szappanos, takács és pék; 2—2 kovács, kerekes, aranyműves, esztergályos, puskaagycsináló és végül 1—1 patikárius, *hóhér* (!), szijgyártó, nyeregyártó, üveges, fazekas, kötélgyártó, mézeskalácsos, kéményseprő, puskaműves, kőfaragó és pipa-csináló.

A polgárok *gazdálkodása* is, igen kisszerű volt. Az 1695. évben a város határán termett 944 mérő gabona. Mindössze csak 3 major volt az egész határon. A házak mellett kert is csak 115 volt, vagyis az összes házaknak csak mintegy fele része volt kerttel ellátva. Az egész Duna mentén 4 malmuk volt a polgároknak.

Egyáltalán az összeírás is szükségesnek tartja külön kiemelni, hogy Pest városa legnagyobb részében még nincs felépülve. Alig hogy fel szabadult a török uralma alól, lakosainak a pestis elől kellett menekülniök. Mostani lakosaival mintegy ujonnan települt meg. *Polgárai szegények*. Földmiveléshez a talaj kedvezőtlen, mert homokos és termékenysége is csak közepes, kitéve lévén a Duna áradásainak, legelőjüknek is kevés hasznát veszik. Azonkívül a sok katona, a császári és megyei futárok, posták tartása következtében a határukban termett szénából egy csipetnyi sem marad a polgároknak, nem is szólván arról a nagy kárról, a mit ez az örökös járó-kelő ember a vetésekben visz véghez. Szőlőhegyük, erdejük semmi sincsen. Az épületekhez és eszközökhöz szükséges fát pénzen kell venniök. Halászatot nem üzhetnek, mert attól a budai kamarai jószágigazgatóság teljesen eltiltotta őket.

És — így kiáltanak fel az összeírók — ez a hely szabad királyi város, melynek ős időktől vannak szabadalmi s egykor az ország legelső városai közé tartozott! Most azonban szegénysége miatt szabadalmait nem érvényesítheti, de sőt a legkülönbözőbb terhekkel sújtatik: katonatartással, tizedadással, fogyasztási adóval, stb. . . .

Ez igazán a csecsemő Pestnek képe, s ki ismerne rá ebből, arra az óriásra, kinek oly hatalmas erő kifejtéseiben, s mégis fiatal fenségében uaponta gyönyörködünk. . . . (T.)

Halászó gyalom. A sátor-alja-ujhelyi pálosbarátoknak egy 1660. körüli (Orsz. Ltár, Paul. Ujhely no) 1376. urbáriumában Bodrogh-Olaszi mezőváros halászatáról ezt olvassuk: „Bodrogra olyan gyalom kell, aki 140 szemre legyen kötve, a szeme pedig legyen olyan, akin az embernek 3 ujja kifer; hossza pedig legyen 60 öl és vastagszerő fonálbul.“ (t. k.)

Országos felügyeléség a görög kereskedők fölött. Ez az érdekes intézmény 1665-ben létesült, midőn Vesselényi Ferencz nádor a Tiszán innen és túl tartózkodó összes görög kereskedők elüljárójává és felügyelőjévé (praefectus seu inspector), nádori és királyi helytartói hatalmánál fogva raskai *Soós Gábert* Felsőmagyarország főpostamesterét nevezte ki. (A kinevezési okirat másolata az Orsz. Levéltárban N. R. A. f. 933—44.) A nádort erre az elhatározásra az indította, hogy Nagy-Várad elpusztulása után, a görög kereskedők tömegesen a Tiszán tül s innen; megyékbe és városokba menekültek, de sehol semmiféle hatóság vagy felügyelet alatt nem állottak. Minthogy pedig a görögök közvetítették a török hódoltsági terület kereskedelmét, ennek leple alatt sokan közülök jó pénzért, a török részére kémszolgálatokat is teljesítettek, sőt gyakran áru gyanánt még fegyvereket is becsempésztek, annál könnyebben, mert